

JAARVERSLAG 2021-2022

1. Inleiding

1.1. De Federale Deontologische Commissie (hierna "de Commissie" genoemd) werd opgericht bij de wet van 6 januari 2014 houdende oprichting van een Federale Deontologische Commissie en houdende de Deontologische Code voor openbare mandatarissen (hierna "de wet van 6 januari 2014" genoemd). De Commissie is een uitvloeisel van het Institutioneel Akkoord van 11 oktober 2011, dat tot de Zesde Staatshervorming heeft geleid.

De Commissie is samengesteld uit twaalf leden, van wie zes Nederlandstalige en zes Franstalige. Deze leden zijn ofwel voormalige magistraten, ofwel voormalige of dienstdoende universiteitsprofessoren, ofwel oud-leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers of van de Senaat, ofwel voormalige openbare mandatarissen zoals bepaald in artikel 2, 2° tot 10°, van de wet van 6 januari 2014.

Ten hoogste twee derden van de leden zijn van hetzelfde geslacht. Sedert de benoeming van haar leden door de Kamer van volksvertegenwoordigers tijdens de plenaire vergadering van 10 februari 2022 (tweede mandaat) bestaat de Commissie uit zes vrouwen en zes mannen.

1.2. De Commissie heeft als taak om, op vraag van een openbaar mandataris, vertrouwelijke adviezen te verstrekken over een deontologische kwestie, dan wel algemene adviezen en aanbevelingen te formuleren op eigen initiatief of op verzoek van de Kamer, de Senaat of de regering. Ze kan ook vertrouwelijke adviezen verstrekken op verzoek van een minister of een staatssecretaris.

1.3. Overeenkomstig artikel 13 van de wet van 6 januari 2014 stelt de Commissie een verslag van haar activiteiten op en presenteert ze dit jaarlijks aan de Kamer van volksvertegenwoordigers. Tijdens haar vergadering van 1 oktober 2018 besliste de Commissie om de periodes waarover de jaarverslagen gaan te laten sporen met de periodes van het Voorzitterschap van de Commissie, dat op 1 september van elk jaar wisselt. Dit jaarverslag heeft dus betrekking op de periode van 1 september 2021 tot en met 31 augustus 2022.

2. Samenstelling

Het eerste mandaat van de leden van de Commissie is op 25 mei 2021 verstreken. De Commissie is echter in dezelfde samenstelling als in de eerste termijn blijven vergaderen en werken, tot de benoeming van de nieuwe leden. Dit gebeurde op basis van het continuïteitsbeginsel.

Tijdens de plenaire vergadering van 10 februari 2022 heeft de Kamer van volksvertegenwoordigers de leden voor de tweede ambtstermijn van de Commissie benoemd. Sinds de publicatie in het *Belgisch Staatsblad*¹ van de benoeming van die leden is de Commissie als volgt samengesteld :

- Nederlandstalige leden: de heer Eddy BOUTMANS, mevrouw Monica DE CONINCK, de heer Johan DE ROO, de heer Matthias STORME, mevrouw Edith VAN DEN BROECK en de heer Luc WILLEMS ;
- Franstalige leden: mevrouw Alice BAUDINE, mevrouw Jacqueline HERZET, de heer Etienne KNOOPS, mevrouw Marie José LALOY, mevrouw Françoise TULKENS en de heer Melchior WATHELET.

De Commissie werd voor haar tweede ambtstermijn geïnstalleerd op 14 maart 2022.

3. Adviezen

3.1 Algemene adviezen en aanbevelingen aangaande deontologie, ethiek of belangenconflicten op basis van een verzoek ondertekend door minstens vijftig leden van de Kamer

3.1.1 Advies nr. 2021/3 van 8 september 2021 aangaande preventie van corruptie bij parlementsleden (geschenken)

Gelet op de beperkte aanwezigheid van de leden in de Kamer op 3 juni 2021 als gevolg van de coronamaatregelen, werd het verzoek om advies gestemd door de steun voor het verzoek bij zitten en opstaan af te toetsen bij de fractievoorzitters, die de leden van hun fractie vertegenwoordigden, en gezamenlijk meer dan vijftig leden telden.

¹ Overeenkomstig artikel 7, eerste lid, van de wet van 6 januari 2014 tot oprichting van een Federale Deontologische Commissie, gaat de benoeming van de leden in op de dag van de bekendmaking van de benoeming in het *Belgisch Staatsblad*. De benoeming van de nieuwe leden werd bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 28 februari 2022.

De Commissie is van mening dat de wettelijke voorwaarden van artikel 4, § 2, eerste lid, van de wet van 6 januari 2014 vervuld zijn, namelijk dat het verzoek werd gesteund door minstens vijftig leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers.

De Kamer vroeg of de Commissie het eens is met de analyse van GRECO dat artikel 6 van de Deontologische Code voor de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers niet spoort met de wet van 4 juli 1989 die giften aan parlementsleden toestaat, en dat die bepaling uit de Deontologische Code overbodig is in het licht van de strafbepalingen over corruptie.

De Commissie is van oordeel dat de wet van 4 juli 1989 en artikel 6 van de Deontologische Code voor de leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers niet onverenigbaar zijn en naast elkaar kunnen blijven bestaan.

De Commissie beveelt wel aan geschenken in geld, in contanten of op een bankrekening, deposito- of spaarboekje, in levens- of spaarverzekeringen, in beleggingen op de beurs of in een fonds, in cryptomunten, in aandelen, ... , te verbieden met uitzondering van de giften voor verkiezingsuitgaven overeenkomstig de wet van 4 juli 1989.

De Commissie is voorts van mening dat parlementsleden en federale openbare mandatarissen occasioneel geschenken met een symbolische waarde (zie artikel 6 van de Deontologische code voor Kamerleden) mogen aannemen, maar dat het noodzakelijk is te omschrijven en duidelijk aan te geven wat wordt bedoeld met "occasioneel" en de "symbolische waarde" van een geschenk". Een criterium kan zijn dat een gift een geschatte waarde van minder dan 125 euro/150 euro heeft; opeenvolgende giften van dezelfde schenker zouden samen niet meer dan ongeveer 300 euro mogen bedragen.

Gelet op de moeilijkheden aangaande de controle en de zware administratieve lasten, betwijfelt de Commissie de wenselijkheid van een geschenkenregister.

Als antwoord op de vraag van GRECO naar samenhang en efficiëntie stelt de Commissie voor een uniforme regeling in te voeren op alle beleidsniveaus.

Tenslotte beveelt de Commissie de Kamer van volksvertegenwoordigers aan de nodige stappen te ondernemen om een vademecum met vragen en concrete gevallen op te stellen. Dit vademecum zou ook een procedure kunnen bevatten die moet worden gevolgd indien geschenken de “symbolische waarde” overschrijden en/of herhaaldelijk worden aangeboden, evenals de periode gedurende welke de regels na het einde van het mandaat moeten worden nageleefd.

3.1.2 Interpretatief advies nr. 2021/5 van 30 november 2021 aangaande preventie van corruptie bij parlementsleden (geschenken)

De Werkgroep “politieke partijen” van de Kamer van volksvertegenwoordigers heeft de Federale Deontologische Commissie als volgt bevraagd over de interpretatie van haar advies nr. 2021/3.

“De regeling van de giften in de wet van 4 juli 1989 is gekenmerkt doordat :

1) de regeling niet enkel van toepassing is tijdens de sperperiode (4 maanden) die voorafgaat aan verkiezingen, maar het hele jaar door en elk jaar opnieuw ;

2) de regeling niet enkel geldt voor giften die gebruikt worden om verkiezingsuitgaven te financieren, maar ook voor andere uitgaven.

Mag uw advies in die zin worden geïnterpreteerd dat de zinssnede ‘met uitzondering van de giften voor verkiezingsuitgaven overeenkomstig de wet van 4 juli 1989’ [zie punt 3.1.1] rekening houdt met deze twee aspecten ?”.

De Commissie herinnert eraan dat het haar niet toekomt een wet te interpreteren noch voorstellen te doen om deze te wijzigen. Het advies nr. 2021/3 heeft daarom geen betrekking op verkiezingsuitgaven of andere uitgaven die onder de wet van 4 juli 1989 vallen.

De zinssnede “met uitzondering van de giften voor verkiezingsuitgaven overeenkomstig de wet van 4 juli 1989” beoogt dus de giften die binnen het kader van de wet van 4 juli 1989 werden gedaan uit te sluiten van het toepassingsgebied van het advies nr. 2021/3 van de Commissie.

3.2 Algemeen advies op eigen initiatief nr. 2021/4 van 25 oktober 2021 aangaande de deontologische plicht van federale openbare mandatarissen om zich te laten vaccineren tegen COVID

Gelet op de artikelen 3.3 en 3.4 van de Deontologische code voor de openbare mandatarissen en op hun voorbeeldfunctie, oordeelt de Commissie dat het voor alle openbare mandatarissen die onder de Deontologische Code voor de federale openbare mandatarissen vallen, een deontologische plicht is zich te laten vaccineren. Niet-vaccinatie anders dan om objectief vaststelbare medische redenen, zou dus een deontologische fout kunnen uitmaken.

Deze deontologische plicht geldt in het bijzonder voor wie een leidinggevende functie uitoefent. Zij zullen daarenboven de openbare mandatarissen aan wie ze leidinggeven op deze plicht wijzen. Ook wanneer openbare mandatarissen in rechtstreeks contact staan met het publiek, rust op hen een verzwaarde plicht zich te laten vaccineren, aangezien ze in dat geval een verhoogd risico vormen voor burgers die op hen aangewezen zijn.

4. Academische evaluatie van de adviesbevoegdheid van de Commissie

Bij het einde van haar eerste termijn heeft de Commissie het nuttig geacht om een academische evaluatie te laten maken van haar adviesbevoegdheid. Die evaluatie moet de Commissie dienstig zijn bij haar werkzaamheden tijdens de periode 2022-2027, en haar helpen bij het ontwikkelen van een (middel) langetermijnvisie. De evaluatie vertrekt zowel van een maatschappelijke, ethische als juridische benadering, en daarbij werden zowel de wettelijke bepalingen, de bestaande deontologische codes als uitgebrachte adviezen in de periode 2016-2021 onderzocht.

De professoren Bernard Hubeau (emeritus-hoogleraar Universiteit Antwerpen en Vrije Universiteit Brussel) en Edouard Delruelle (gewoon hoogleraar Université de Liège) hebben hun conclusies voorgesteld tijdens een vergadering met de leden van de Commissie. De Commissie zal, op basis van die conclusie, een actieplan opstellen.

5. Ontmoeting met mevrouw Petra De Sutter, Vice-eersteminister en minister van Ambtenarenzaken, Overheidsbedrijven, Telecommunicatie en Post d.d. 7 juni 2022

De Voorzitters en een lid van de Commissie hebben op 7 juni 2022 een onderhoud gehad met minister De Sutter over deontologie in de openbare sector.

Op voorstel van de minister zullen de banden met de bevoegde dienst binnen de FOD Bosa (voormalig Bureau voor Ambtelijke Ethiek en Deontologie) worden aangehaald zodat het voor federale openbare mandatarissen duidelijk is bij welke instelling of dienst zij advies kunnen vragen.

6. Seminarie “Integriteit in het federale openbare ambt” d.d. 21 juni 2022

Twee leden van de Commissie hebben op uitnodiging van mevrouw De Sutter, Minister van ambtenarenzaken, voornoemd seminarie bijgewoond. Binnenlandse sprekers uit de openbare sector (federale overheid, federale politie, Vlaams Overheid, federale Ombudsman, ...) en vertegenwoordigers van buitenlandse instellingen (GRECO, Huis voor de klokkenluiders – Nederland, OESO) namen er het woord en wisselden van gedachten.

7. Contacten met andere instellingen

7.1 Netwerk voor parlementaire ethiek en deontologie van de parlementaire assemblees van de Francofonie (www.rfedp.org)

Enkele leden van de Commissie namen op afstand deel aan de jaarlijkse Algemene Vergadering van het netwerk op 8 en 9 november 2021.

7.2 Rule of law report 2022 (Europese Commissie)

De Commissie nam deel aan de “*stakeholder consultation*” ter voorbereiding van het Verslag over de rechtsstaat 2022, waarna een vertegenwoordiging van de Commissie via teleconferentie een vergadering had met ambtenaren van de Europese Commissie.

De Commissie wordt meermaals geciteerd in het *Rule of law report 2022*

(https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2021_rolr_country_chapter_belgium_nl.pdf).

7.3 European Network for Public Ethics - Réseau européen d'éthique publique

De Voorzitters van de Commissie hebben op 9 juni deelgenomen aan het in Parijs door de *Haute Autorité pour la transparence de la vie publique* georganiseerde colloquium « Ethique et transparence : quels outils au service de la confiance des citoyens ? ». De Voorzitster nam er het woord bij thema van de belangenconflicten.

De Voorzitters hebben op 10 juni 2022 in Parijs deelgenomen aan een voorbereidende vergadering tot oprichting van een Europees netwerk voor publieke integriteit. ". Dat netwerk werd door de *Haute Autorité pour la transparence de la vie publique* van Frankrijk voorbereid in het kader van het voorzitterschap van Frankrijk van de Europese Unie.

De Commissie besliste op 20 juni 2022 de intentieverklaring tot oprichting van het netwerk te ondertekenen.

8. Rekeningen 2020 en dotatie 2022

De rekeningen 2020 van de Commissie werden door de commissie voor de Comptabiliteit van de Kamer gecontroleerd en goedgekeurd.

De Commissie kreeg voor 2022 een dotatie die 2 000 EUR lager was dan de dotatie voor 2021, nl. 143 000 EUR.

9. Conclusie

De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft de Commissie tweemaal om advies gevraagd. Daarnaast

verklaarde de regering ook voor het eerst de Commissie te zullen bevragen ². Dit is bij de vaststelling van het jaarverslag nog niet gebeurd.

Anderzijds stelt de Commissie vast dat er tijdens de referentieperiode opnieuw geen individuele adviesaanvragen werden ingediend door parlementsleden, leden van de regering of andere federale openbare mandatarissen.

De Commissie beoogt haar naambekendheid bij de federale openbare mandatarissen andere dan parlementsleden en ministers te vergroten. De Commissie wordt waarschijnlijk nog te veel gezien als een orgaan dat lessen in ethiek wil geven. Deze perceptie is onjuist. De Commissie ziet het als haar taak openbare mandatarissen bij te staan wanneer deze geconfronteerd worden met deontologische kwesties. Wat de federale parlementsleden betreft, herhaalt de Commissie haar oproep om een verplichting in te stellen voor het bevoegde orgaan van de assemblee om bij disciplinaire of deontologische kwesties de Commissie om een niet-bindend advies te verzoeken. Dat zou er voor kunnen zorgen dat een jurisprudentie wordt ontwikkeld. Dit kan op haar beurt bijdragen aan het opstellen van een vademecum met goede praktijken.

De Commissie ontwikkelde verder het netwerk met instellingen en diensten in België en in partnerlanden om verder kennis en ervaring op te doen inzake deontologie en integriteit. De thematiek stelt zich op dezelfde wijze in andere landen. Samenwerking kan de inzichten en aanpak verbeteren.

De Commissie heeft vastgesteld dat de vervanging van een van haar leden tijdens het mandaat of de vervanging van al haar leden aan het einde van het mandaat een ingewikkelde en vaak langdurige procedure is. Dit kan de goede werking van de Commissie in gevaar brengen. Om deze risico's te beperken is de Commissie van mening dat moet worden nagedacht over de benoemingsvoorwaarden en de onverenigbaarheden die op de leden van toepassing zijn. Dit moet gebeuren in overleg met de Kamer van volksvertegenwoordigers, aangezien hiervoor een aanpassing van de wet van 6 januari 2014 nodig is.

² Conformiteitsverslag RC5(2021)11 d.d. 3 december 2021, van GRECO in de 5de Evaluatiecyclus over het voorkomen van corruptie en het bevorderen van de integriteit binnen de centrale regeringen (hoge functies van de uitvoerende macht) en de politiediensten, nr. 22.